

Strazburg, 8 Aralık 2009

**DEMOKRATİK BİR TOPLUMDA
HÂKİMLER İLE SAVCILAR ARASINDAKİ İLİŞKİLER
HAKKINDA AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİNİN
DİKKATİNE SUNULAN AVRUPA HÂKİMLERİ
DANIŞMA KONSEYİNİN (CCJE) 12 (2009) SAYILI GÖRÜŞ'Ü VE AVRUPA
SAVCILARI DANIŞMA KONSEYİNİN (CCPE) 4 (2009) SAYILI GÖRÜŞ'Ü**

CCJE ve CCPE tarafından müştereken kabul edilen bu Görüş, “Bordeaux Bildirisi” denilen bildirinin yanı sıra bir Açıklayıcı Not içermektedir.

BORDEAUX BİLDİRİSİ

“DEMOKRATİK BİR TOPLUMDA HÂKİMLER VE SAVCILAR”¹

Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi (CCJE) ile Avrupa Savcılar Danışma Konseyi (CCPE), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin kendilerinden hâkimler ile savcılar arasındaki ilişkiler konusunda bir görüş hazırlamalarını talep etmesi üzerine şu hususlarda mutabakata varmışlardır:

1. Hukuk devletinin adil, tarafsız ve etkili bir yargıyla güvence altına alınması toplumun yararına. Savcılar ve hâkimler, muhakeme sürecinin tüm aşamalarında bireysel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasını ve kamu düzeninin korunmasını sağlamalıdır. Bu, sanıkların ve mağdurların haklarına tamamiyle saygı duyulmasını gerektirir. Bir savcının kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin kararı yargısal denetime açık olmalıdır. Bir başka seçenek de mağdurun davayı doğrudan mahkemeye taşımasına izin verilmesidir.
2. Adaletin adil bir şekilde uygulanması; mahkemenin bağımsızlığına, kuvvetler ayrılığı ilkesine ve nihai mahkeme kararlarının bağlayıcılığına olduğu kadar savcılık ve savunma tarafları arasındaki silahların eşitliği ilkesine saygıyı gerektirir.
3. Adaletin adil, tarafsız ve etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak için hâkimlerle savcıların birbirinden farklı olan ancak birbirini tamamlayan görevlerini layıkıyla yerine getirmeleri gerekir. Hâkimlerle savcılar görevlerini yerine getirirken hem bağımsız olmalı hem de birbirinden bağımsız görünmelidirler.
4. Yeterli düzeyde örgütsel, mali, maddi ve beşeri kaynağın yargı sisteminin hizmetine koyulması gereklidir.
5. Hâkimler – ve gerekirse jüriler –, savcılık tarafından düzenli olarak önlerine getirilen davaları savcılığın, davalı tarafın veya herhangi bir başka unsurun uygunsuz etkisi altında kalmaksızın usulüne uygun biçimde karara bağlamalıdır.
6. Kanunların uygulanması ve bazı durumlarda savcılığın dava öncesi kovuşturmayaya ilişkin takdir yetkisi, savcılarının statüsünün hâkimlerde olduğu gibi yasayla mümkün olan en yüksek seviyede güvence altına alınmasını gerektirir. Hâkimler de savcılar da karar verirken bağımsız ve özgür olmalı ve görevlerini nesnel ve tarafsız bir şekilde yerine getirmelidirler.

¹ Bir Açıklayıcı Not da içeren bu Bildiri, CCJE ve CCPE Çalışma Grupları tarafından Bordeaux’da (Fransa) ortaklaşa hazırlanmış ve CCJE ile CCPE tarafından 18 Kasım 2009’da Brdo’da (Slovenya) resmen kabul edilmiştir.

7. CCJE ve CCPE, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. maddesinin 3. fıkrasıyla ve 6. maddesiyle ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin değişmez içtihatlarına atıfta bulunmaktadır. Özellikle Mahkemenin, kanunla yetkilendirilen bir yargı görevlisinin yürütme organından ve dava taraflarından bağımsız olması gerektiğini – ancak bu, daha yüksek ve bağımsız bir yargı makamına tabi olamayacağı anlamına gelmez – kabul ettiği kararlar söz konusudur burada. Savcılara yargı görevleri verilmesi, sırf küçük cezai müeyyideler gerektiren davalarla sınırlı tutulmamalıdır; bu görevler, aynı davayla ilgili soruşturma yapma yetkisiyle birlikte yerine getirilmemeli ve sanığın, yargı görevleri icra eden bağımsız ve tarafsız bir makamdan aynı davanın karara bağlanmasını talep etme hakkına hâlel getirmemelidir.
8. Savcıların bağımsız bir statüye sahip olmaları için aşağıdakiler başta olmak üzere birtakım asgari koşullar gereklidir:
- Konum ve faaliyetlerinin savcılık dışındaki her türlü kaynağın etki ve müdahalesinden bağımsız olması;
 - Ücretlerinin yanı sıra mesleğe alınmaları, kariyer gelişimleri ve tayinleri (yalnızca kanuna veya kendi rızalarına göre yapılmalıdır) dâhil olmak üzere mesleki teminatlarının kanunla öngörülen güvencelerle korunması.
9. Hukukun üstünlüğü ilkesi ile yönetilen bir devlette savcılık hiyerarşik bir yapıya sahip ise savcılar açısından kovuşturmanın etkililiği; yetki, hesap verebilirlik ve sorumluluğun saydam niteliklerinden kesinlikle ayrılamaz. Savcılara verilen talimatlar yazılı olmalı, kanuna uygun olmalı ve gerekirse daha önce kamuya duyurulan kovuşturma ilke ve ölçütleriyle uyumlu olmalıdır. Savcının kovuşturma yapma ya da yapmamakla ilgili kararlarının kanun uyarınca her türlü denetimi tarafsız ve nesnel bir şekilde yapılmalıdır. Her durumda mağdurun menfaatleri göz önünde bulundurulmalıdır.
10. Adli sürece dâhil olan tüm meslek mensuplarının ortak hukuk ilkelerini ve etik değerleri paylaşmaları, adaletin doğru bir şekilde dağıtılması açısından gereklidir. İdari eğitim de dâhil olmak üzere eğitimler, hâkimler ve savcılar için hem bir hak hem de bir görevdir. Bu tür eğitimler, tarafsız bir şekilde düzenlenmeli ve etkililikleri düzenli ve nesnel bir şekilde değerlendirilmelidir. Gerekirse hâkimlerin, savcıların ve avukatların ortak konularda birlikte eğitim almaları, en yüksek kalitede bir adalete ulaşmaya katkı sağlayabilir.
11. Toplum menfaati, adalet sisteminin işleyişi konusunda kamuyu bilgilendirmesi için medyaya gerekli bilginin sağlanmasını da gerektirir. Özellikle sanığın masumiyet karinesine, adil yargılanma hakkına ve davalara dâhil olan herkesin özel ve ailevi yaşam hakkına gerekli özeni göstermek suretiyle yetkili makamlar bu tür bilgileri sağlamalıdır. Hâkimler ve savcılar, kendi mesleklerinin medyayla ilişkilerine dair birer iyi uygulamalar veya kılavuz ilkeler kitapçığı hazırlamalıdır.

12. Hâkimler ve savcılar, yargısal konularda uluslararası işbirliğinde önemli aktörlerdir. Farklı devletlerin yetkili makamları arasındaki karşılıklı güvenin geliştirilmesi gereklidir. Bu bağlamda insan haklarının ve temel özgürlüklerin etkili bir şekilde korunması amacıyla, savcılar tarafından uluslararası işbirliği vasıtasıyla toplanan ve yargılama sürecinde kullanılan bilgilerin içerik ve kaynak bakımından şeffaf olması ve hâkimlere ve tüm taraflara açık olması bir zorunluluktur.
13. Savcıların ceza hukuku alanı dışında görev yaptıkları üye devletlerde, bu belgede bahsi geçen ilkeler bu görevler için de geçerlidir.

AÇIKLAYICI NOT

I. GİRİŞ:

a. Görüş'ün amacı

1. Hukukun üstünlüğüne dayalı bir demokratik devletin en önemli görevlerinden biri, özellikle İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi (AİHS) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı uyarınca temel hak ve özgürlüklere ve hukuk önünde eşitliğe tamamiyle saygı duyulmasını sağlamaktır. Aynı zamanda, suç teşkil eden davranışlara karşı etkili önlemler almak suretiyle toplumda güvenlik ve adaleti tesis etmek de önemlidir. Demokratik bir devlette toplumun güvenliği, suç teşkil eden davranışlar için verilen cezaların etkili bir şekilde uygulanmasıyla güvence altına alınmalıdır (Bildiri, 1. fıkra).
2. Dolayısıyla, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygılı, etkili bir adalet sistemini kurmak ve onun işlemlerini sağlamak devletin görevidir. Her ne kadar bu göreve kamu veya özel (avukatlar gibi) sektörden pek çok aktör katılsa da, adaletin bağımsız ve tarafsız bir şekilde işlemlerinde hâkimler ve savcılar kilit bir rol oynamaktadır.
3. Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi (CCJE) ile Avrupa Savcılar Danışma Konseyi (CCPE), önceki görüşlerinde özellikle insan haklarını ve temel özgürlükleri vurgulayarak adaletin etkili bir şekilde uygulanmasına ilişkin birçok önemli hususu ele almıştır. Hâkimlerin ve savcılarının – ceza hukuku alanı dışında görev yapan savcılar dâhil – ortak hedefinin, adaletin adil, tarafsız ve etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak olduğu vurgulanmalıdır. Bu Görüş'ün farklı bir özelliği, kendi ülkelerindeki meslektaşlarını temsil eden hâkimler ve savcılar tarafından hazırlanmış olması ve hâkimlerle savcılarının uygulamada hemfikir olduğu konuları ele almasıdır.
4. Bu nedenle metin; her iki görevin temel yönlerine ve özellikle bağımsızlık, bireysel hak ve özgürlüklere saygı, nesnellik ve tarafsızlık, etik ve deontoloji, eğitim ve basınla ilişkiler üzerinde durmaktadır.
5. Bu Görüş; Bakanlar Komitesinin 7 Şubat 2001 tarihli Avrupa'daki Hâkimlere Yönelik Genel Eylem Çerçeve Planı ve Bakanlar Komitesinin cezai adalet sisteminde savcılarının rolüne ilişkin 6 Ekim 2000 tarihli Rec(2000)19 No.lu Tavsiye Kararı doğrultusunda, hâkimlerle savcılarının yargılama sürecinin çeşitli aşamalarına katkısı bulunan avukat, bilirkişi, mahkeme kâtabi, mübaşir ve polis memuru gibi meslek mensuplarıyla ilişkileri bağlamında dikkate alınmalıdır.

b. Ulusal sistemlerin farklılıkları

6. Avrupa Konseyine üye devletlerde birçok hukuk sistemi bir arada bulunur:

- i. Hâkimler ile savcılar arasında açık bir ayrımın olduğu ve *cezai soruşturma yetkisinin* diğer görevlerle birleştirilmediği Müşterek Hukuk (*Common Law*; Anglosakson hukuku) Sistemleri;

- ii. Hâkimlerle savcıların “yargı kadrosu” içinde yer aldığı ya da tam tersine yalnızca hâkimlerin bu kadroya dâhil edildiği, çeşitli türleri bulunan Kıta Avrupası Hukuk Sistemleri

Ayrıca, bu farklı sistemlerde savcılık yürütme erkinden tamamen veya sınırlı bir şekilde bağımsız olabilmektedir.

7. Bu Görüş’ün amacı, hem ortak hem de farklı noktaları dikkate alarak AİHM içtihadı ışığında uygulanabilir ilke ve yaklaşımları belirlemektir.

8. Görevler ayrılığı ilkesinin güvenceye alınması, hâkimin dava taraflarına karşı tarafsızlığının temel bir şartını oluşturur. CCJE’nin yargının bağımsızlığı ve hâkimlerin azledilememesine ilişkin standartlar konusundaki 1(2001) sayılı Görüş’ünde de belirtildiği gibi, tarafsızlık hâkimin konumunu tanımlayan kurumsal güvencelerin ilkidir. Tarafsızlık, ayrıca, beyyine külfeti (ispat yükü) ve iddianame hazırlamanın savcılara ait olmasını gerektirir ki bu, nihai kararın usul yönünden ilk güvencelerinden biridir.

9. Dolayısıyla, tüm sistemlerde hâkimin rolü savcınınkinden farklıdır. Ancak görevleri yine de birbirini tamamlar niteliktedir. Hâkim ile savcı arasında herhangi bir hiyerarşi ilişkisi yoktur.

10. Savcının bağımsızlığı, yargının bağımsızlığı için vazgeçilmez şartlardan birini oluşturur. Bir savcı, ancak yasama ve yürütme organlarından bağımsız olarak karar verdiği ve kendisi gibi hâkim de kendi görevini düzgün bir şekilde yaptığı sürece şüphelilerin, sanıkların ve mağdurların insan haklarını savunma ve koruma konusundaki işlevini yerine getirebilir. Hukukun üstünlüğüne dayalı bir demokraside, savcılığın politikasının temelini hukuk oluşturur.

c. Görevlerin özellikleri

11. Savcılar ve hâkimler; görevlerini adil, tarafsız, nesnel ve tutarlı bir biçimde yerine getirmeli, insan haklarına saygı gösterip bu hakları korumaya gayret etmeli ve adalet sisteminin hızlı ve etkili bir şekilde işlemlerini sağlamaya çalışmalıdır.

12. Savcılar, görevlerini yerine getirirken ya takdire dayalı kovuşturma (fırsat ilkesi) ya da zorunlu kovuşturma (yasallık ilkesi) sistemi üzerinden hareket eder; ancak her iki durumda da sadece tüm toplum adına hareket etmekle kalmaz, belirli kişilere karşı yükümlülük de taşırlar: sanığa karşı adaletli davranmak ve mağdurun tüm haklarının gözetilmesini sağlamak. Bu bakımdan ve silahların eşitliği ilkesine saygı göstermek kaydıyla savcılar diğer taraflarla eşit olarak görülemez (Bildiri, 2. fıkra). Savcılar, ayrıca mağdurların görüşleriyle endişelerini iyice dikkate almalı ve kendi haklarından ve davalarının durumundan haberdar edilmeleri için gerekli önlemleri almalı ya da teşvik etmelidir. Savcılar, mevcut deliller üzerinden yapılan tarafsız bir soruşturma sonucunda suçlamanın asılsız olduğu ortaya çıkarsa, kovuşturma açmamalı ya da açılmış kovuşturmayı sürdürmemelidir.

d. Mevcut uluslararası belgeler

13. Avrupa Konseyinin çeşitli metinleri ve AİHM’nin içtihatları, hâkimler ve savcılar arasındaki ilişkilere dair konuları doğrudan veya dolaylı biçimde ele almaktadır.

14. Her şeyden önce AİHM, hâkimlere hak ve özgürlüklerin koruyucusu sıfatıyla görev verir – özellikle bkz. 5. madde (özgürlük ve güvenlik hakkı) ile 6. madde (adil yargılanma hakkı) –, ancak savcılara da görev verir (5. maddenin 1a ve 3 fıkraları ile 6. madde uyarınca).

15. Görevlerinden biri de AİHS’yi yorumlamak olan AİHM, hâkimler ile savcılar arasındaki ilişkilerle ilgili hususlar konusunda birçok kez görüş bildirmiştir.

16. AİHM özellikle şu hususları ele almıştır: bir kişinin aynı davada hem hâkim hem savcı rolü üstlenmesi (1 Ekim 1982 tarihli karar, *Piersack/Belçika Davası*, §§ 30-32), mahkemeler ya da kovuşturma makamları üzerinde herhangi bir siyasi baskı uygulanmamasını sağlama ihtiyacı (12 Şubat 2008 tarihli karar, *Guja/Moldova Davası*, §§ 85-91), hâkimleri ve savcıları ifade özgürlüğü bağlamında koruma ihtiyacı (8 Ocak 2008 tarihli karar, *Saygılı ve diğerleri/Türkiye Davası* §§ 34-40), mahkemelerin ve savcılıkların insan hakları ihlallerini soruşturma, yargılama ve cezalandırma konusunda usuli yükümlülükleri (15 Mayıs 2007 tarihli karar, *Ramsahai ve diğerleri/Hollanda Davası* §§ 321-357) ve son olarak da kovuşturma makamlarının içtihatların standartlaştırılmasına katkısı (10 Haziran 2008 tarihli karar, *Martins de Castro ve Alves Correia de Castro/Portekiz Davası*, §§ 51-66).

17. Ceza muhakemeleri usulüyle ilgili olarak AİHM, savcılığın statüsü ve yetkileriyle birlikte AİHS’nin 5. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen şartları (“adli görev yapmak üzere kanunen yetkilendirilmiş” diğer görevlilerle ilgili) çeşitli fiili durumlar bağlamında irdelenmiştir (ayrıca bkz. 4 Aralık 1979 tarihli karar, *Schiesser/İsviçre Davası*, §§ 27-38; *De Jong, Baljet ve Van den Brink/Hollanda Davası*, §§ 49-50; *Assenov ve diğerleri/Bulgaristan Davası*, §§ 146-150; *Niedbala/Polonya Davası*, §§ 45-47; *Pantea/Romanya Davası*, §§ 232-243 ve 10 Temmuz 2008 tarihli karar, *Medvedyev ve diğerleri/Fransa Davası*, §§ 61, 67-69 vb.). AİHM, ayrıca, telefon dinleme konusunda kovuşturma makamının statüsünü, yargılama ve denetim yetkilerini (26 Nisan 2007 tarihli karar, *Dumitru Popescu/Romanya Davası*, §§ 68-86), Yüksek Mahkemelerin görüşmelerinde savcılık makamının hazır bulunması konusunu (30 Ekim 1991 tarihli karar, *Borgers/Belçika Davası*, §§ 24-29 ve 8 Temmuz 2003 tarihli karar, *Fontaine ve Berlin/Fransa Davası*, §§ 57-67) ele almıştır.

18. Son olarak, AİHM’nin ceza hukuku alanı dışında “görünümlülük doktrini”ne (*doctrine of appearances*) dayalı olan yerleşik bir içtihadı bulunmaktadır. Bu doktrine göre, mahkeme mütalaaları sırasında savcılarının bulunması AİHS’nin 6. maddesinin 1. fıkrasına aykırılık teşkil etmektedir (20 Şubat 1996 tarihli karar, *Lobo Machado/Portekiz Davası*, §§ 28-32 ve 12 Nisan 2006 tarihli karar, *Martinie/Fransa [GC] Davası*, §§ 50-55).

19. Avrupa Konseyinin diğer metinleri:

- Bakanlar Komitesinin hâkimlerin bağımsızlığı, etkinliği ve rolüne ilişkin Rec(94)12 No.lu Tavsiye Kararı, en azından savcılarının AİHM tarafından anlaşıldığı şekliyle yargı yetkisine sahip olduğu ülkelerde hâkimler ile savcılar arasındaki ilişkilerin varlığını kabul etmektedir.
- Bakanlar Komitesinin cezai adalet sisteminde savcılarının rolüne ilişkin Rec(2000)19 No.lu Tavsiye Kararı, hâkimler ile savcılar arasındaki ilişkileri açıkça vurgularken, bu ilişkilerin hâkimlerin ve savcılarının görevlerini düzgün bir şekilde yerine getirmesine katkıda bulunmasını sağlayacak genel ilkelerin de altını çizmektedir. Bu Tavsiye Kararı, özellikle devletlerin “savcılarının hukuki statüsü, salâhiyeti ve muhakeme usulüne ilişkin rollerinin, hâkimlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda hiçbir kuşkuya mahal vermeyecek şekilde kanunla

tanımlanmasını sağlamak için gerekli önlemleri” almakla yükümlü olduğunu vurgulamaktadır.

- Bakanlar Komitesinin cezai adalet sisteminin basitleştirilmesine ilişkin Rec(87)18 No.lu Tavsiye Kararı, eskiden sadece hâkimlerin uhdesinde bulunan ve hâlihazırda (asli görevi kovuşturmaları başlatıp yönetmek olan) savcılığa verilen görevlerle ilgili çeşitli örnekler içermektedir. Bu yeni görevler, savcılığın yapılanması ve bu görevleri yerine getirecek kişilerin seçilmesine ilişkin ek zorunluluklar gerektirmektedir.

II. HÂKİMLERİN VE SAVCILARIN STATÜLERİ

a. Hâkimlerin ve savcılarının iç ve dış bağımsızlıklarının güvenceleri; bağımsızlıklarının koşulu olarak hukukun üstünlüğü

20. Hâkimler ve savcılar birbirinden bağımsız olmalı ve görevlerini yerine getirirken tam bir bağımsızlık içinde hareket edebilmelidirler. Adalet sisteminde ve genel olarak toplumdaki rolleri birbirinden farklıdır. Dolayısıyla, kurumsal ve işlevsel bağımsızlık konusunda farklı bakış açıları mevcuttur (Bildiri, 3. fıkra).

21. Yargı erki, herhangi bir dış güçten ve iç hiyerarşi dâhil herhangi bir kaynaktan gelen talimatlardan bağımsız olmayı gerektiren bağımsızlık ilkesine dayanır. Yargının ve gerekirse jürinin rolü, savcılık ve taraflarca huzurlarına getirilen davaları usulüne uygun olarak karara bağlamaktır. Bu da, savcılık ve savunma tarafının etkisi altına girmemeyi gerektirir. Hâkimler, savcılar ve avukatlar birbirlerinin rollerine saygı duymalıdır (Bildiri, 5. fıkra).

22. Hâkimlerin bağımsızlığı temel ilkesi, AİHS’nin 6. maddesinde yer almakta ve CCJE’nin önceki görüşlerinde vurgulanmıştır.

23. Yargılama görevi, ilgili kişiler hakkında bağlayıcı kararlar verme ve ihtilafları kanuna göre çözme sorumluluğunu gerektirir. Her iki görevi de yapma ayrıcalığı, devletin diğer erklerinden bağımsız bir yargı makamı olan hâkime aittir². Bu, genellikle, cezai takibatları başlatmak ya da sürdürmekle yükümlü olan savcılarının yetkisi dâhilinde değildir.

24. CCJE ve CCPE; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 5. maddesinin 3. fıkrası ve 6. maddesiyle ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik içtihatlarına ve özellikle “kanunla yetkilendirilen bir yargı görevlisi”nin yürütme organından ve dava taraflarından bağımsız olması gerektiği – ancak bu, daha yüksek ve bağımsız bir yargı makamına tabi olamayacağı anlamına gelmez – yolundaki kararına atıfta bulunmaktadır (Bildiri, 7. fıkra).

² Özellikle bkz. CCJE’nin yargı bağımsızlığı ve hâkimlerin azledilememesine ilişkin standartlar konusunda 1(2001) sayılı Görüş’ü ve hâkimlerin bağımsızlığı, etkinliği ve rolüne ilişkin Rec(94)12 No.lu Tavsiye Kararı.

25. Bazı üye devletler, savcılara cezai takibat başlatmak yerine ya da belirli çıkarları korumak amacıyla bağlayıcı kararlar verme yetkisi tanımaktadır. CCJE ve CCPE'ye göre savcılara yargı görevleri verilmesi, sırf küçük cezai müeyyideler gerektiren davalarla sınırlı tutulmalıdır; bu görevler, aynı davayla ilgili soruşturma yapma yetkisiyle birlikte yerine getirilmemeli ve sanığın, yargı görevleri icra eden bağımsız ve tarafsız bir makamdan aynı davanın karara bağlanmasını talep etme hakkına hâlel getirmemelidir. Bu yetki, savcılarının, bir hâkim veya mahkeme huzurunda temyizi mümkün olmayan, bireysel özgürlükleri kısıtlayıcı ve özgürlükten yoksun kılıcı nihai kararlar vermesine hiçbir surette olanak sağlamamalıdır (Bildiri, 7. fıkra).

26. Savcılık, mümkün olan en yüksek düzeyde yasalara dayanması gereken bağımsız bir makamdır. Demokratik bir devlette, ne meclis ne de hükümetin herhangi bir organı, belli bir davayla ilgili olarak nasıl kovuşturma yapılacağını belirlemek ya da verdikleri kararları değiştirmeye zorlamak için savcıları etkilemeye çalışmamalıdır (Bildiri, 8. ve 9. fıkra).

27. Savcılarının bağımsızlığı, savcılarının görevlerini yerine getirebilmeleri açısından hayati önem taşır; onların hukuk devletindeki ve toplumdaki rollerini pekiştirir, ayrıca yargı sisteminin adil ve etkin bir şekilde işlemesine, yargı bağımsızlığından beklenen tüm faydaların elde edilmesine güvence teşkil eder (Bildiri, 3. ve 8. fıkra). Dolayısıyla, hâkimlerin bağımsızlığı gibi savcılarının bağımsızlığı da savcılarının menfaati doğrultusunda tanınmış bir yetki ya da ayrıcalık değil, yargı sisteminin adil, tarafsız ve etkili bir şekilde işlemesi ve dolayısıyla ilgili kişilerin hem kamusal hem de özel çıkarlarının korunması için bir teminattır.

28. Zorunlu veya takdire bağlı kovuşturma ilkeleri doğrultusunda şekillenen savcılık görevi, her ülkedeki mevcut adalet sistemine ve savcının kurumsal düzeydeki ve ceza muhakemelerindeki konumuna göre farklılık göstermektedir.

29. Statüleri ne olursa olsun savcılar, ceza hukuku alanında olsun ya da olmasın kanuni görevlerini ifa ederken tamamen işlevsel bir bağımsızlığa sahip olmalıdır. Savcılar, hiyerarşik bir düzene tâbi olsalar da olmasalar da, hesap verebilmelerini sağlamak ve kovuşturmaların keyfi veya tutarsız bir biçimde yürütülmesini engellemek için kovuşturma yetkisine ilişkin açık ve şeffaf kurallar ortaya koyabilmelidir (Bildiri, 9. fıkra).

30. Bu bakımdan CCJE ve CCPE; özellikle, savcılık görevinde hakkaniyet, tutarlılık ve verimliliğin sağlanması için savcılarının davalarla ilgili karar verirken esas alacağı genel ilke ve ölçütlerin devletlerce belirlenmesi gerektiğini belirten Rec(2000)19 No.lu Tavsiye Kararı'na atıfta bulunmaktadır.

31. Savcılara verilen talimatlar yazılı olmalı, kanuna uygun olmalı ve gerekirse daha önce kamuya duyurulan kovuşturma ilke ve ölçütleriyle uyumlu olmalıdır (Bildiri, 9. fıkra)³.

32. Kovuşturma yapma ya da yapmama kararı yasal gerekçelere dayanmalıdır. Bir savcının kovuşturma yapma ya da yapmama kararı gözden geçirilecekse – bizzat savcılık ya da bağımsız bir yargı makamı tarafından – bu, kanunlar uyarınca tarafsız ve nesnel bir şekilde yapılmalıdır. Hem mağdurun hem de diğer ilgili kişilerin menfaatleri her zaman dikkate alınmalıdır (Bildiri, 9. fıkra).

³ Ayrıca bkz. CCPE'nin savcılarının ceza hukuku alanı dışındaki rollerine ilişkin 3(2008) sayılı Görüş'ü.

33. Hâkimlerin ve savcılarının birbirini tamamlayan görevleri, adaletin tarafsız bir şekilde sağlanması için savcılık ile savunma makamı arasında silahların eşitliğinin olması ve savcılarının her zaman dürüst, nesnel ve tarafsız bir şekilde davranması gerektiğini her iki tarafın da bildiği anlamına gelir. Hâkimler ve savcılar her zaman şüphelilerin, sanıkların ve mağdurların, aynı zamanda da savunma tarafının haklarına saygı göstermek durumundadır (Bildiri, 2. ve 6. fıkralar).

34. Hâkimin ve savcının bağımsızlığı, hukukun üstünlüğünden ayrılamaz. Hâkimler de savcılar da, haklarının ve özgürlüklerinin bütünüyle güvenceye alınmasını isteyen toplum ve vatandaşlar adına, ortak menfaatler doğrultusunda hareket eder. En önemli insan haklarının (bireysel özgürlük, özel hayat, özel mülkün korunması vb.) en büyük korumaya ihtiyaç duyduğu alanlara müdahale ederler. Savcılar, kanunlara uygun olarak kanıt toplanmasını ve kovuşturmanın başlatılıp sürdürülmesinin sağlamakla yükümlüdür. Bunu yaparken de, AİHS ve diğer uluslararası hukuk metinlerinin koyduğu ilkelere, özellikle masumiyet karinesine, savunmanın haklarına ve adil yargılanma hakkına saygı göstermek zorundadırlar. Hâkimler de huzurlarına gelen davalarda bu ilkelere saygı gösterilmesini sağlamalıdır.

35. Savcının kanunla belirlenmiş mesele ve talepleri, bunları destekleyen fiili ve hukuki unsurlarla birlikte hâkime arz etmeye hakkı olsa da, savcı hâkimin karar verme sürecine hiçbir şekilde müdahale edemez ve onun verdiği kararlara uymak zorundadır. Savcı, kanunda öngörülen itiraz hakkı dışında bu kararların uygulanmasına karşı çıkamaz (Bildiri, 4. ve 5. fıkralar).

36. Savcının ve hâkimin eylemleriyle davranışları, kendi nesnellikleri ve tarafsızlıkları konusunda hiçbir kuşkuya mahal vermemelidir. Hâkimlerle savcılar hem kendi görevlerinde bağımsız hareket etmeli hem de birbirlerinden bağımsız olmalı ve bu şekilde görünmelidirler. Gerek taraflar gerekse toplumun bütünü, hâkimler ile savcılar arasında gizli bir anlaşma olduğuna dair en ufak bir kuşkuya kapılmamalı ve bu iki görevi birbirine karıştırmamalıdır.

37. Yukarıdaki ilkelere saygı, hâkimlerin statüsü gibi savcılarının statüsünün de en yüksek seviyede kanunla güvence altına alınmasını gerektirir. Hâkimlerin ve savcılarının görevlerinin birbirine yakın olması ve birbirini tamamlaması; özellikle işe alım, eğitim, kariyer gelişimi, disiplin, tayin (yalnızca kendi rızaları veya kanun doğrultusunda gerçekleşmelidir), maaş, işten çıkarma ve meslek örgütleri kurma özgürlüğüne ilişkin olarak statüleri ve hizmet koşulları bakımından benzer ihtiyaçlar ve teminatlar doğurmaktadır (Bildiri, 8. fıkra).

38. Hâkimler ve savcılar, yürürlükteki ulusal sisteme göre kendi kurumlarının sevk ve idaresi ile doğrudan bağlantılı olmalıdır. O nedenle, hâkimlerle savcılarının kullanımına yeterli mali olanakların yanı sıra altyapı ve gerekli beşeri ve maddi kaynak sunulmalı, bunlar kendilerinin yetkisi altında kullanılmalı ve yönetilmelidir (Bildiri, 4. fıkra).

b. Hâkimlerin ve savcılarının etik ve deontolojisi

39. Hâkimlerle savcılar, tam bir dürüstlüğü yanı sıra gerekli mesleki ve örgütsel becerilere sahip olmalıdır. Bilerek kabul etmiş oldukları görevlerinin niteliğinden dolayı hâkimlerle savcılar, kamuoyunun eleştirisine sürekli maruz kalmaktadır; o nedenle, kanunlar çerçevesinde bütün hakları saklı kalmak üzere, baktıkları davalarla ilgili bilgi verme haklarını ölçülü bir şekilde kullanma yoluna gidebilirler. Yargının işleyişindeki en önemli aktörler olarak

mesleklerinin şeref ve haysiyetini daima korumalı ve her durumda makamlarına yaraşır şekilde davranmalıdırlar⁴ (Bildiri, 11. fıkra).

40. Hâkimler ve savcılar, bağımsızlıklarına ve tarafsızlıklarına gölge düşürebilecek eylem ve davranışlardan kaçınmalıdır. Önerilerine gelen davalara gereken özeni göstererek, makul bir süre içinde, nesnel ve tarafsız olarak bakmalıdırlar.

41. Savcılar, medyayı kullanarak, mahkemenin kararını etkilemek için doğrudan veya dolaylı baskı yaptıkları izlenimini uyandıracak ya da yargılamanın adilliğine zarar verebilecek her türlü açıklama ya da yorumda bulunmaktan kaçınmalıdır.

42. Hâkimler ve savcılar, birbirlerinin mesleklerini düzenleyen etik normları iyice bilmelidir. Bu; birbirlerinin mesleklerini daha iyi tanımalarına, onlara saygı göstermelerine ve böylece uyumlu bir şekilde çalışmalarına olanak sağlayacaktır.

c. Hâkimlerin ve savcılarının eğitimi

43. Hâkimlerin ve savcılarının en yüksek derecede mesleki beceri sahibi olması, kamunun gerek hâkimlere gerekse savcılara duyduğu ve kendi rolleriyle meşruiyetlerine zemin oluşturan güvenin bir önkoşuludur. Yeterli düzeyde mesleki eğitim almaları, performanslarını ve dolayısıyla genel anlamda adaletin kalitesini artıracığından çok önemlidir (Bildiri, 10. fıkra).

44. Hâkimlerin ve savcılarının eğitimi, sadece mesleğe giriş için gereken kabiliyetleri edinmeleriyle sınırlı olmayıp kariyerleri boyunca devam eder. Meslek hayatlarının tüm yönlerini – mahkemelerin ve soruşturma birimlerinin idaresi dâhil – kapsayan bu eğitim, aynı zamanda uzmanlaşma ihtiyaçlarına da karşılık vermelidir. Adaletin düzgün bir şekilde uygulanması amacıyla, mesleki vasıfların en üst düzeyde tutulması ve bilginin eksiksiz hale getirilmesi için gereken sürekli eğitim, hâkimlerle savcılarının sadece hakkı değil, aynı zamanda görevidir de (Bildiri, 10. fıkra).

⁴ Hâkimlerle ilgili olarak, örneğin bkz. CCJE'nin başta etik, uygunsuz davranışlar ve tarafsızlık olmak üzere hâkimlerin mesleki davranışlarını düzenleyen ilke ve kuralları hakkında 3 (2002) sayılı Görüş'ü (2002) ve Bangalor Yargı Etiği İlkeleri (BM ECOSOC tarafından 2006'da kabul edilmiştir) ile Uluslararası Hâkimler Birliği Merkez Konseyi tarafından 17 Kasım 1999'da Taipei'de (Tayvan) kabul edilen Evrensel Hâkimler Şartı. Savcılarla ilgili olarak, bkz. BM'nin savcılarının rolüne ilişkin kuralları (1990) ve 31 Mayıs 2005 tarihinde Budapeşte'de Avrupa Genel Savcıları Konferansında kabul edilen savcılarının etik ve davranış biçimlerine ilişkin Avrupa İlkeleri (Budapeşte İlkeleri).

45. Gerektiğinde hâkimler, savcılar ve avukatlar için ortak ilgi alanları konusunda ortak eğitim verilmesi, adaletin kalitesinin en üst seviyeye çıkarılmasına yardımcı olur. Bu ortak eğitim, ortak bir hukuk kültürünün temelini oluşturabilmelidir (Bildiri, 10. fıkra).

46. Avrupa’da farklı hukuk sistemleri, hâkimlerle savcılar farklı modellere göre eğitmektedir. Bazı ülkelerde bir akademi, bir ulusal eğitim merkezi veya başka uzman kurumlar bulunurken, bazılarında ise bu yetki belirli organlara verilmektedir. Hâkimlerle savcılar için uluslararası kurslar da düzenlenmelidir. Her durumda eğitimi düzenleyen kurumun yapısının özerk olmasına dikkat edilmelidir, çünkü bu özerklik kültürel çoğulculuğun ve bağımsızlığın bir teminatıdır.⁵

47. Bu bağlamda, hâkimlerle savcıların eğitim programlarına doğrudan katılmaları büyük bir önem arz etmektedir, zira bu sayede birbirlerinin mesleki deneyimlerinden faydalanabilirler. Eğitimler sadece hukuk ve bireysel özgürlüklerin korunmasını değil, aynı zamanda idari uygulamaları ve hâkimlerle savcıların görevlerini irdeleyen modülleri de içermelidir. Ayrıca, hukukçuların ve akademisyenlerin katkıları, dar görüşlü bir yaklaşımdan kaçınmaya yardımcı olacaktır. Son olarak, eğitimin kalitesi ve verimliliği düzenli ve nesnel bir biçimde değerlendirilmelidir.

III. HÂKİMLERİN VE SAVCILARIN CEZA MUHALEMESİNDEKİ ROLLERİ VE GÖREVLERİ

a. Mahkeme öncesi süreçte hâkimlerin ve savcılarının rolleri

48. Mahkeme öncesi süreçte hâkim, kendi başına ya da kimi zaman savcıyla birlikte soruşturmanın özellikle de temel hakları etkilediği durumlarda (gözetli, tutuklama, haciz, özel soruşturma yöntemlerinin uygulanması kararları vb.) hukuka uygunluğunu denetler.

49. Genel bir kural olarak savcılar, kovuşturmanın başlatılmasına veya devam etmesine karar verirken soruşturmaların hukuka uygunluğunu irdelemeli ve soruşturmacıların insan haklarını gözetip gözetmediğini takip etmelidir.

50. Rec(2000)19 No.lu Tavsiye Kararı’na göre, polisin savcının yetkisi altında olduğu ya da polis soruşturmalarının savcı tarafından yürütüldüğü veya denetlendiği durumlarda, savcının talimat verebilmesi, değerlendirme ve denetim yapabilmesi, ihlalleri cezalandırabilmesi için gerekli önlemlerin devlet tarafından alınması önemlidir. Polisin savcılardan bağımsız olduğu durumlarda ise bu Tavsiye Kararı, savcılarla soruşturma makamları arasında usulüne uygun ve etkili bir işbirliğini sağlama sorumluluğunun devlete ait olduğunu belirtmektedir.

51. Soruşturmanın savcı tarafından denetlendiği sistemlerde bile – ki statüsü ona böyle bir yetki vermektedir –, bu çerçevede alınmış olup da özgürlükleri ciddi anlamda kısıtlayan önlemlerin (özellikle de geçici tutukluluk) bir hâkim ya da mahkeme tarafından denetlenmesi zaruridir.

b. Kovuşturma ve duruşma aşamalarında hâkimler ve savcılar arasındaki ilişkiler

⁵ Bkz. CCJE’nin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin dikkatine sunduğu, hâkimlerin ulusal düzeyde ve Avrupa düzeyinde uygun başlangıç ve hizmet içi eğitimleri konusunda 4 (2003) sayılı Görüşü, 65 ila 72. fıkralar.

52. Bazı devletlerde savcılar, takdir yetkilerini kullanarak hangi davaların mahkemeye intikal etmesi, hangilerinin mahkemeye intikal etmeden (mağdur ve sanık arasında uzlaşma, tarafların rızasıyla davanın duruşma öncesi çözümü, suçun kabulü ile sürecin kısaltılması, arabuluculuk vb. yöntemlerle) çözülmesi gerektiğine karar verip davaların akışını düzenleyebilir; bu da, yargı üzerindeki yükü hafifletmeye ve kovuşturma önceliklerini belirlemeye yardımcı olur.

53. Cezai adaletin modernleşmesini, topluma intibakını, insani niteliğini ve akılcılığını yansıtan bu tür savcılık yetkileri, mahkemelerin üzerindeki aşırı dava yükünü hafifletmede faydalıdır. Öte yandan, savcılara belirli davaları mahkemeye intikal etmeme yetkisi verildiği andan itibaren keyfi davranışları, ayrımcılığı ve siyasi erkten gelebilecek her türlü baskıyı bertaraf etmek ve mağdurların haklarını korumak gerekir. Ayrıca ilgili kişilerin – özellikle de mağdurların – savcının dosyayı mahkemeye götürmeme kararına itiraz etme hakkı olmalıdır. Seçeneklerden biri de, mağdurun davayı doğrudan mahkemeye taşımasıdır.

54. Bu nedenle, ihtiyari (takdire bağlı) kovuşturma sisteminin uygulandığı ülkelerde savcı, kovuşturma yapma ya da yapmama kararını dikkatle değerlendirmeli ve kovuşturma kararlarında tutarlılığı sağlamak için genel kurallar veya ölçütleri dikkate almalıdır.

55. Savcıların duruşma esnasındaki tarafsızlığından şunlar anlaşılmalıdır: Savcılar adil ve nesnel bir şekilde hareket ederek ilgili tüm fiili ve hukuki unsurların mahkemeye sunulmasını ve özellikle sanığın lehine olan kanıtların açıklanmasını sağlamalıdır; mağdurun ve sanığın durumunu dikkate almalıdır; tüm kanıtların adil yargılama kurallarına uygun olarak hâkimin uygun göreceği şekilde toplanmasına dikkat etmeli ve insan hakları ihlal edilerek – örneğin işkence yoluyla – elde edilmiş kanıtları kullanmamalıdır (Bildiri, 6. fıkra).

56. Tarafsız bir soruşturma ya da kanıtların yeniden incelenmesi sonucunda suçlamanın asılsız olduğu ortaya çıktığında savcılar kovuşturmayı başlatmamalı veya sürdürmemeli, başlamışsa durdurmak için her türlü çabayı göstermelidir.

57. Özetle, muhakeme sırasında hâkimler ve savcılar görevlerini ceza davasının adil bir şekilde görülmesi amacıyla yerine getirirler. Hâkim, savcıların veya soruşturma makamlarının topladığı delillerin hukuka uygunluğunu denetler ve delillerin yetersiz olduğu ya da kanunsuz bir şekilde elde edildiği durumlarda sanığı beraat ettirebilir. Savcıların da mahkeme kararına itiraz etme hakkı vardır.

c. Yargılamanın tüm aşamalarında savunma tarafının hakları

58. Hâkimler; ceza muhakemesinin tüm kurallarını uygularken savunmanın haklarına saygı göstermeli (sanıklara haklarını kullanma imkânı tanımalı, itham edildikleri suçları tebliğ etmeli vb.), mağdurların haklarını korumalı, silahların eşitliği ilkesini ve halka açık duruşma hakkını gözeterek her dava için adil yargılanmayı güvence altına almalıdır⁶ (Bildiri, 1, 2, 6 ve 9. fıkra).

⁶ Bkz. CCJE'nin terör bağlamında hukuk devletinin ve insan haklarının korunmasında hâkimlerin rolüne ilişkin 8 (2006) sayılı Görüş'ü.

59. İddianame, ceza davalarında çok önemli bir rol oynar: Sanıklar, kendilerine yöneltilen suçlamanın fiili ve hukuki dayanağından ancak iddianame sunulduktan sonra yazılı ve resmi olarak haberdar olur (AİHM'nin 19 Aralık 1989 tarihli kararı, *Kamasinski/Avusturya Davası*, § 79). Ceza hukuku alanında AİHS'nin 6. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen “adil yargılama” kuralı, tüm sanıkların aleyhlerindeki delillere ve suçlamanın kanuni gerekçelerine itiraz etme hakkını içerir.

60. Soruşturmayı savcının denetlediği ülkelerde, savunma makamının haklarının korunmasını sağlamak da savcının görevidir. Ceza soruşturmasının polis veya diğer kolluk kuvvetleri tarafından yapıldığı ülkelerde hâkim, özellikle tutuklu yargılanma konusunda bireysel özgürlüklerin garantörüdür (*habeas corpus*) ve sanığın haklarına saygı gösterilmesini sağlamak onun görevidir.

61. Fakat birçok ülkede hâkim ve savcı ancak soruşturma bittikten ve suçlamaların incelenmesi başladıktan sonra savunma makamının haklarını kullanmasını takip etmekten sorumlu hale gelmektedir. Bu aşamada soruşturma makamının tutanaklarını alan savcı ile suçlamaları ve toplanan delilleri inceleyen hâkim, her sanığın kendisine yöneltilen suçlamanın mahiyeti ve gerekçelerinden en kısa sürede ve kolay anlaşılır bir dille ayrıntılı olarak haberdar edilmesini sağlamaktan sorumludurlar.

62. Savcılar ve hâkimler, ülkelerindeki rollerine bağlı olarak, sanığın savunmasını hazırlaması için yeterli zaman ve imkânı bulmasını, gerektiği gibi savunulmasını, gerekiyorsa vekâlet ücreti devletçe ödenen bir avukat tayin edilmesini, yine gerekirse bir çevirmen görevlendirilmesini ve gerçeklerin tespiti için gerekli adımların atılmasını talep edebilmesini sağlamakla yükümlüdür.

63. Dava mahkeme huzuruna geldiğinde hâkimle savcının yetkileri duruşmadaki rollerine göre farklılık gösterebilir. Her hâlükârda, savunmanın haklarına saygının unsurlarından herhangi biri eksikse, yürürlükteki ulusal sisteme göre hâkim, savcı ya da her ikisi bu duruma dikkat çekebilmeli ve sorunu nesnel bir biçimde giderebilmelidir.

IV. CEZA HUKUKU ALANI DIŞINDA VE YÜKSEK MAHKEMELERDE HÂKİMLERLE SAVCILAR ARASINDAKİ İLİŞKİLER

64. Faaliyet gösterdikleri devlete bağlı olarak, savcıların ceza hukuku alanı dışında görevleri ve işlevleri olabileceği gibi olmayabilir de.⁷ Savcıların bu görev ve işlevleri; medeni hukuk, idari hukuk, ticaret hukuku, toplum hukuku, seçim hukuku, iş hukuku, çevrenin korunması ile reşit olmayan kişiler, engelliler ve dar gelirli vatandaşlar gibi zayıf durumdaki grupların sosyal haklarının korunmasını kapsayabilir. Savcıların bu bağlamdaki rolü, hâkimlerin nihai karar sürecini olumsuz bir şekilde etkilemelerine izin vermemelidir (Bildiri, 13. fıkra).

65. Savcıların bazı ülkelerde Yüksek Mahkemelerdeki rolüne de dikkat çekilmelidir. Bu rol, Avrupa Adalet Mahkemesindeki başsavcıların rolüyle kıyaslanabilir. Bu mahkemelerde başsavcı (veya dengi), taraflardan biri değildir ve devleti temsil etmez. Başsavcı,

⁷ Örneğin bkz. CCPE'nin savcıların ceza hukuku alanı dışındaki rollerine ilişkin 3 (2008) sayılı Görüş'ü.

her davada ya da yalnızca özel ilgi gerektiren davalarda mahkemenin karşılaştığı tüm hukuk meselelerinin çözülmesi için sonuçlar ortaya koyan ve yasaların doğru uygulanmasını sağlayan bağımsız bir organdır.

66. Demokratik bir toplumda hukuk devletinin bir gereği olarak, savcıların tüm bu yetkileri ve bu yetkilerin kullanılmasına ilişkin tüm usuller, yasalarca titizlikle düzenlenmelidir. Savcılar, ceza hukuku alanı dışında faaliyet gösterirken, hâkimin veya mahkemenin münhasır yetkisine saygı duymalı ve özellikle AIHM içtihadı tarafından geliştirilen şu ilkeleri dikkate almalıdır:

- i. Savcıların duruşmaya katılması, mahkemenin bağımsızlığını etkilememelidir;
- ii. Erkler ayrılığı ilkesine, bir yandan savcıların ceza hukuku alanı dışındaki görev ve faaliyetleri, diğer yandan mahkemelerin insan haklarının korunmasındaki rolü çerçevesinde saygı gösterilmelidir;
- iii. Kamu menfaatini temsil etme yetkileri mahfuz kalmak kaydıyla savcılar, diğer taraflarla aynı hak ve yükümlülüklerle sahip olmalı ve duruşmalarda ayrıcalıklı bir konumda olmamalıdır (*silahların eşitliği ilkesi*);
- iv. Kamu menfaatini ve bireylerin haklarını savunmak için toplum adına hareket ederken savcılar, AIHM'nin içtihadı dâhil olmak üzere çeşitli uluslararası yükümlülükler doğrultusunda belirlenmiş istisnalar dışında nihai mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ilkesini (*res judicata*) ihlal etmemelidir.

Bildiri'de belirtilen diğer ilkeler, savcıların ceza hukuku alanı dışında icra ettiği tüm görevlere gerektiği gibi (*mutatis mutandis*) uygulanır (Bildiri, 13. fıkra).

V. HÂKİMLER, SAVCILAR VE BASIN (Bildiri, 11. fıkra)

67. Basın, genel olarak demokratik bir toplumda, özel olarak da yargı sisteminde kilit rol oynar. Toplumda adaletin kalitesine yönelik algı, basının adalet sisteminin işleyişine dair haberleriyle doğrudan ilişkilidir. Duruşmaların aleniyeti, davacılarla davalıları adaletin şeffaf olmayan bir şekilde uygulanmasına karşı koruyacağı için adil yargılamaya da katkıda bulunur.

68. Basının ve kamuoyunun ceza ve hukuk davalarına yoğun ilgisi, basına gerek mahkemelerden gerekse savcılardan nesnel bilgi akışını sağlama ihtiyacını arttırmıştır.

69. Demokratik bir toplumda mahkemelerin kamuoyunda güven uyandırması çok önemlidir⁸. Mahkemelere sürekli güven duyulmasını sağlayan önemli yollardan biri, duruşmaların halka açık yapılmasıdır.

⁸ Bu konu hakkında bkz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Olujic/Hırvatistan Davası* (Başvuru no. 22330/05).

70. Avrupa Konseyinin bu konuyu ele alan belli başlı iki belgesi vardır: a) ceza davalarıyla ilgili basın üzerinden bilgi aktarılmasına ilişkin Rec(2003)13 No.lu Tavsiye Kararı ile b) CCJE'nin "Adalet ve Toplum" hakkındaki 7(2005) sayılı Görüş'ü.

71. Toplumun genel ilgi konularında haber alma hakkını dikkate alarak gazeteciler, sürmekte olan davalarda hâkimlerle savcıların takdir yükümlülüğüne ve ulusal yasaların öngördüğü sınırlamalara tâbi olmak kaydıyla ve AİHM'nin içtihatları doğrultusunda adalet sisteminin işleyişine dair haber ve analizler hazırlamak için gereken bilgilere erişebilmelidir.

72. Hâkimler ve savcılar gibi basın da masumiyet karinesi⁹, adil yargılanma hakkı, ilgili kişilerin özel hayatına saygı hakkı, bir davaya bakan hâkim ve savcıların tarafsızlığı ilkesinin ve tarafsızlık görünümünün ihlalinin kaçınma ihtiyacı gibi temel ilkelere saygı göstermek zorundadır.

73. Süregelen bir soruşturma veya davaya ilişkin basında yer alan haberler, sürece müdahale niteliği taşıyabilir ve hâkimler, jüri üyeleri ve savcılar üzerinde uygunsuz etki ve baskıya neden olabilir. Bu güçlüklerin üstesinden gelmek için hâkimler ve savcılar; iyi mesleki becerilere, yüksek etik standartlarına ve görülmekte olan davalar hakkında erken beyanda bulunmamak için sağlam bir iradeye sahip olmalıdır.

74. Medyayla iletişimden sorumlu kişiler, örneğin enformasyon memurları ya da medyayla iletişim kurmak üzere eğitilmiş olan hâkim ve savcı grubu, basının mahkeme çalışmaları ve kararları hakkında doğru bilgiler vermesine yardımcı olabilirler.

75. Hâkimler ve savcılar, birbirlerinin adalet sistemindeki farklı rollerine karşılıklı saygı göstermelidir. Hâkimler ve savcılar, mesleklerinin basınla ilişkileri konusunda kurallar veya doğru uygulamalar kılavuzu geliştirmelidir¹⁰. Bazı ülkelerde etik kuralları hâkimlerin görülmekte olan davalar hakkında kamuoyunda hâkimin tarafsızlığına gölge düşürecek¹¹ ve masumiyet karinesini ihlal edecek açıklamalar yapmasını yasaklamaktadır. Her hâlükârda, hâkimler kendilerini kararlarıyla ifade etmelidirler; görülmekte olan ya da karara bağlanmış davalar hakkında yasalara uygun olarak medyaya bilgi verirken ihtiyatlı davranmaları ve kullandıkları sözcükleri özenle seçmeleri önemlidir¹². Savcılar, hâkimin muhakeme usulü ya da verdiği hüküm hakkında yorum yaparken dikkatli olmalıdır ve gerekirse hâkimin kararına itiraz edebilir.

VI. HÂKİMLER, SAVCILAR VE ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ (Bildiri, 12. fıkra)

76. İnsan haklarının ve temel özgürlüklerin etkili bir biçimde korunması için, özellikle Avrupa Konseyine üye devletler arasında AİHS ve diğer ilgili uluslararası belgelerde ifade edilen değerler temelinde etkili bir uluslararası işbirliğinin gerekliliği vurgulanmalıdır.

⁹ Örneğin bkz. Rec(2003)13 No.lu Tavsiye Kararı'nın Ekinde yer alan I sayılı ilke ve bununla ilgili Açıklama Notu.

¹⁰ CCJE'nin "adalet ve toplum" hakkında 7 (2005) sayılı Görüşü'nün 39. fıkrasında hâkimler ve gazeteciler için önerilmiştir.

¹¹ Örneğin bkz. CCJE'nin etik ve hâkimlerin sorumluluğu hakkındaki 3 (2003) sayılı Görüş'ü, 40. fıkra.

¹² Örneğin bkz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Daktaras/Litvanya Davası* (Başvuru no. 42095/98) ve *Olujić/Hırvatistan Davası* (Başvuru no. 22330/05).

Uluslararası işbirliği, karşılıklı güven üzerine kurulmalıdır. Uluslararası işbirliği sayesinde toplanan ve adli işlemlerde kullanılan bilgiler, içerik ve menşе bakımından şeffaf olmalı ve hâkimlerin, savcılarının ve dava taraflarının erişimine açık olmalıdır. Uluslararası işbirliğinin kesinlikle yargı denetimine tabi olması ve özellikle savunma hakkıyla kişisel verilerin korunması hakkını gerektiği gibi dikkate alması sağlanmalıdır.